

# Rondeel trekt aandacht

De opening van het eerste Rondeel door LNV en Albert Heijn en de open dag die er op volgde in april, brachten circa vierduizend bezoekers naar het innovatieve pluimveehouderijsysteem in Barneveld. De geluiden waren overwegend positief. De afgelopen maanden liep de belangstelling door en kwamen velen 'kippen kijken' in de bezoekerstunnel of vanaf het wandelpad. Het is dan ook een uniek huisvestingssysteem voor leghennen.

Izak Vermeij, Peter Groot Koerkamp, Henri Holster

Wageningen UR Livestock Research

**R**ondeel en het traject eromheen kennen unieke aspecten. Niet alleen het stalconcept is nieuw, ook de afzet van de eieren is op unieke wijze geregeld. De eieren worden rechtstreeks aan Albert Heijn geleverd. In de eierketen zit daar normaal gesproken een pakstation als schakel tussen. Ook de opening was bijzonder: een retailorganisatie (Albert Heijn) opende het pluimveebedrijf op 8 april 2010.

Rondeel mag gezien worden als een grote innovatie, niet alleen in technisch opzicht, maar ook qua manier waarop het tot stand is gekomen. Er is sprake van een organisatorische innovatie waarin ondernemers, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden samen optrekken. De Dierenbescherming heeft aan Rondeel-eieren drie sterren van het Beter Leven-kenmerk toegekend. Dit is uitzonderlijk en geeft aan hoeveel

belang deze organisatie aan het houderij-systeem hecht.

De pluimveesector was op voorhand sceptisch en hield zich tamelijk stil ten aanzien van de ontwikkeling. Maar veel mensen uit de pluimveesector kwamen inmiddels een kijkje nemen en de geluiden zijn vrijwel allemaal positief. Het stalconcept spreekt aan. De inrichting van het nachtverblijf is een voliëresysteem van Vencomatic dat ook in andere voliërestallen is geplaatst. In feite zijn er vijf kleine stallen (nachtverblijven) in een cirkel gebouwd, waarbij de tussenliggende ruimtes benut worden als overdekte uitloop. Deze uitloop is het dagverblijf en is ingericht met een kunststof grasmat, drinktorens en een zandbak. Daaromheen is een ring gemaakt die de buitenuitloop (Bosrand) vormt met houtkrullen en beplanting. Het Rondeel is momenteel het enige ei met een Milieukeur-certificaat. Dit keurmerk staat garant voor minder energieverbruik, minder milieubelasting (onder andere ammoniak en fosfaat) en een goed dierenwelzijn.

Verder is er sprake van een nieuw businessmodel met nieuwe rollen en verantwoordelijkheden voor betrokken partijen. Zo is bijvoorbeeld een gemeenschappelijk ondernemer- en eigenaarschap in het leven geroepen. Pluimveehouder Gerard Brandsen is mede-eigenaar van de accommodatie in Barneveld, maar ook ambassadeur en verkoper van het nieuwe concept. Brandsen houdt niet alleen kippen, maar exploiteert ook vergaderruimtes voor mensen die op een bijzondere locatie willen samenkomen. De agenda is inmiddels goed gevuld met boekingen.

## Natuurlijk gedrag

De stal, de inrichting en het management zijn zodanig gekozen dat die het natuurlijke gedrag van de kippen stimuleren. Daarvoor zijn meer functiegebieden aangebracht. Behalve de gebruikelijke ruimte die voliërekoppen in de praktijk hebben (etages, voer- en drinklijnen, strooiselruimte), hebben Rondeelkippen een grasmat in een overdekte uitloop, een zandbak om te stofbad en een bosrand om buiten te kunnen scharrelen.

Onderzoekers van Wageningen UR Livestock Research volgen de gedragingen van de kippen. Al vrij snel stuitte zij op een aantal verrassende ontdekkingen. Toen de kippen nog maar net in de stal waren geplaatst, zagen de onderzoekers regelmatig kippen door het dagverblijf rennen. Dit doen kippen wel vaker, maar dan met meerdere tegelijk, als reactie op een prikkel. In dit geval rende regelmatig één kip, zonder enig aanwijsbare oorzaak, zomaar een stuk over het gras. Vaak met de kop laag en de vleugels iets uitstaand. De literatuur noemt rennen wel als spel-

gedrag van leghennen, maar dan houden ze de kop meestal hoger. Op 22 weken leeftijd vertoonden de hennen het gedrag bijna niet meer, wat aangeeft dat de dieren inmiddels goed gewend zijn.

Een ander opmerkelijk gedrag is het zonnebaden. De onderzoekers zagen veel hennen op de kunstgrasmat liggen: half op hun zij, met een poot en vaak ook een vleugel gestrekt. De hennen vertonen het gedrag vooral onder zonnige omstandigheden en doen daarbij geen enkele poging tot stofbadgedrag, zodat het daarmee niet verwisseld is. Dit zonnebaden is ook waargenomen in de uitloop van biologische stallen.

In vier van de vijf leefgroepen zijn de snavels van de hennen behandeld, in één leefgroep zijn de snavels onbehandeld. Deze stal wordt gebruikt als test in de verdere ontwikkeling van het Rondeel. De doelstelling van Rondeel is dat in volgende Rondelen alleen onbehandelde hennen gehouden worden. Het systeem stimuleert de hennen hiervoor naar verwachting voldoende in hun natuurlijke gedrag, en de eerste waarnemingen lijken dit te bevestigen.

## Maatschappelijke zichtbaarheid

Het anders houden van kippen is één, het laten zien aan de burger is een ander onmisbaar element bij Rondeel. Toeval of niet, het eerste Rondeel is goed zichtbaar vanaf de snelweg A30, het toont als een rustig rond object dat nieuwsgierig maakt, maar ook goed past in het landschap. Alle (toekomstige) Rondeellocaties zijn overigens onbeperkt toegankelijk voor publiek. Bezoekers krijgen op verschillende manieren uitleg over het Rondeel, kinderen kunnen er spelen en men kan dagverse eieren mee naar huis nemen. Het eerste Rondeel is gebouwd in Barneveld dat bekend staat als 'kippendorp'. De gemeente Barneveld was er ook veel aan gelegen dat het eerste Rondeel in Barneveld zou komen.

Rondeel heeft aan alle facetten aandacht besteed, dus ook aan het eierdoosje. Het blijkt dat consumenten bij eieren door de bomen het bos niet meer zien: allemaal verschillende eieren in uiteindelijk ongeveer dezelfde doosjes. Rondeel heeft deze boodschap opgepakt en heeft gekozen voor een opvallende, ronde verpakking, gemaakt van het biologisch afbreekbare restmateriaal van kokosvezel.

Rondeel biedt verder de mogelijkheid om te vergaderen tussen de kippen. Het Rondeel beschikt over zalen waar maximaal vijftig personen een vergadering, symposium of andere bijeenkomst kunnen houden. In samenwerking met een regionale cateraar kan ook een lunch, diner of barbecue met streekgerechten verzorgd worden.

## Toekomst

Aan een tweede Rondeel wordt inmiddels gewerkt. Deze wordt momenteel in de gemeente Eersel gebouwd. Rondeel bv is ook al op verschillende plaatsen in Nederland bezig met vergunningen voor volgende locaties, en is momenteel in contact met Belgische, Duitse en Engelse afnemers. Ze beginnen bij de afzetkanalen (meestal supermarkten) om te kijken of er markt is voor dier- en milieuvriendelijke eieren. Wij denken dat het Rondeel een belangrijke bijdrage kan leveren aan de variatie in en de zoektocht naar duurzame, maatschappelijk geaccepteerde en geloofwaardige productiesystemen voor tafeleieren. Er is ruimte voor dit concept in Nederland en de komende jaren ligt een groei naar een tiental Rondelen misschien wel in het verschiet. Het is niet voor elke legpluimveehouder weggelegd, daarvoor is de marktpotentie te beperkt, aangezien het ei in een duurder segment valt dan het 'traditionele' scharrelei. Ook is niet elk bouwblok van een bedrijf geschikt voor een stal van deze omvang. Wel kan het systeem interessant zijn voor andere pluimveecategorieën, bijvoorbeeld opfokhennen of vleeskuikens. Momenteel worden hiervoor mogelijkheden onderzocht.



## ONBEHANDELDE KIPPEN

In het Rondeel wordt geëxperimenteerd met hennen met intacte snavels.

Foto: Geesje Rotgers



## OVERDEKTE UITLOOP

Tussen de nachtverblijven liggen uitlopen met kunstgras en een zandbak en bosrand.

Foto: Wageningen UR



## EIERDOOS

Een bijzonder ei hoort in een bijzondere en herkenbare verpakking.

Foto: Wageningen UR